

СПІВПРАЦЯ НАТО З УКРАЇНОЮ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І НАУКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто питання співпраці України та НАТО в галузі освіти та науки, з прийняття незалежності і до сьогодні.

Ключові слова: НАТО, співпраця, наука, освіта, дослідження, гранти, проекти

Abstract

The issue of cooperation between Ukraine and NATO in the field of education and science, from the adoption of independence to the present, was considered.

Keywords: NATO, cooperation, science, education, research, grants, projects

Вступ

Співпраця між Північноатлантичним альянсом та Україною розпочалась ще у 1991 році, та з того часу вона зазнала певних змін. Було створено програми, що об'єднують вчених України та вчених держав – членів НАТО і держав – членів ЄС, які спільно вирішують питання безпеки за допомогою наукового співробітництва. Крім застосування наукових розробок у сфері боротьби з тероризмом і новими загрозами, пріоритетними є розвиток інформаційних технологій, сфери біології клітин і біотехнології, нових матеріалів, захист довкілля та раціональне використання природних ресурсів.

Основна частина

Діалог НАТО та України розпочався, коли Україна, яка щойно набула державної незалежності, вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 рік) і програми «Партнерство заради миру» (1994 рік). Взаємодія України з НАТО в сферах науки та охорони довкілля розпочалася у 1991 р. і здійснюється з використанням механізмів програми НАТО/Партнерства заради миру «Наука заради миру та безпеки» (раніше – Наукової програми НАТО і Наукового комітету НАТО). Україна приєдналася до Програми ПЗМ 8 лютого 1994 року після підписання відповідного рамкового документу.

Ключовим механізмом забезпечення координації та взаємодії співробітництва у сфері науки та охорони навколишнього середовища є Спільна робоча група Україна-НАТО зі співробітництва з питань науки та довкілля (СРГ) (утворена у 2000 р.). [1]

Протягом 1998-2013 рр. в рамках програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» реалізовані 27 спільні багаторічні проекти за участю українських науково-дослідних установ. З 2002 р. у програмі взяли участь майже 400 українських учених. Україна отримала близько 200 наукових стипендій і грантів. 41 грант на здійснення прикладних досліджень у сферах мікрохірургії та біотехнологій, ядерної фізики та гідрології, захисту довкілля.

Починаючи з 2014 року, загалом запроваджено 58 заходів НМБ, у межах яких Україна відіграє чільну роль, до того ж українські науковці й експерти також брали участь у низці інших проектів чи семінарів, організованих за сприяння НМБ, під час яких вони виступали як дослідники або доповідачі.

У вересні 2015 року, під час чергового засідання зазначеної СРГ, сторони обговорили стан реалізації спільних проектів Україна-НАТО в рамках Програми НЗМБ та окреслили перспективні сфери майбутнього взаємовигідного співробітництва з урахуванням триваючої збройної агресії РФ на сході України. Внаслідок цього було активізовано роботу у галузі пов'язаної з безпекою цивільної науки і технологій, і відтоді вона є найбільшим отримувачем грантів НАТО за програмою НМБ. [2]

Пріоритетними галузями наукового співробітництва з Україною у рамках програми НМБ є такі:

- передові технології,
- боротьба з тероризмом,
- захист від хімічних, біологічних, радіоактивних та ядерних (ХБРЯ) речовин,
- енергетична безпека і безпека довкілля.

Також варто особливо відзначити внесок України до програми «DEXTER» під егідою НМБ, спрямованої на розробку інтегрованої системи виявлення вибухівки і вогнепальної зброї у громадських місцях.

2017 року країни – члени Альянсу ухвалили 16 нових проєктів НМБ із залученням України. Україна – найбільший отримувач грантів НАТО за програмою НМБ. У межах програми також надається сприяння молодим науковцям.[3]

28 березня 2019 року делегація України взяла участь в 16-му засіданні Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань науки та довкілля і засіданні Комісії Україна – НАТО на рівні Комітету НАТО з питань партнерства та колективної безпеки. А в річній національній програмі на 2020 рік наукові заходи реалізувалися в межах Стратегічної мети 1.6. «Сучасна, конкурентоспроможна наука, інтегрована у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір, мінімізація негативного впливу на навколишнє природне середовище».

Спільна робоча група з наукової і екологічної співпраці НАТО – Україна опікується співробітництвом між НАТО і Україною у зв'язаній з безпекою галузі науки і техніки. У 2023 році вона зібралась у сімнадцятий раз під спільним головуванням Відділу НАТО з нових викликів безпеці і українських Міністерств освіти і науки та цифрової трансформації. Учасники підсумували досягнення, здійснені за підтримки програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» (SPS), і визнали нове значення науки і інновацій для оборони від російської агресії і для майбутньої економічної відбудови України. Вони визначили передові технології, енергетичну безпеку і цифрову стійкість як нові пріоритетні сфери наукової співпраці на основі поточних і майбутніх потреб України, а також обговорили конкретні пропозиції щодо досліджень, в тому числі щодо виявлення безпілотних літальних апаратів, застосування штучного розуму для прогнозування загроз енергетичним системам, спектрального моніторингу і щодо цифрових двійників для моніторингу енергопостачання і динамічної адаптації.[4]

Висновок

Таким чином, ми змогли відслідкувати розвиток співпраці НАТО та України, який розпочався з наукових досліджень у сферах мікрохірургії та біотехнологій, ядерної фізики та гідрології, захисту довкілля, а продовжується створенням інновацій для оборони країни через російську агресію з 2014 і до сьогодні. Як було сказано на одній з останніх конференцій: «Це найбільша війна з часів Другої світової війни і водночас найбільш технологічна війна в історії людства», тому співпраця з НАТО на науковому рівні є неабияк важлива для відновлення незалежності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. План дій Україна – НАТО. – К.: Т-во “Знання” України, 2007. – Ч. 2: Результати імплементації Плану дій Україна – НАТО у першому півріччі 2007 року. – 2007. – 36 с. – ISBN 978-966-618-251-0.
2. Верба С.М. Окремі аспекти парламентського виміру співробітництва України з НАТО: Наукові праці. Том 93. Випуск 80 СТ. 38-40
3. Лавренюк П. Україна-НАТО: особливе партнерство в особливий період. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2261180-ukrainanato-osoblive-partnerstvo-vosoblivij-period.html>
4. Україна-НАТО: Співробітництво в сфері науки та охорони довкілля URL: <https://euroosvita.net/index.php/?category=1&id=5958> (стаття надана Центром інформації та документації НАТО в Україні)

Антена Дар'я Юрївна – студентка групи ІБ-226, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: dashaantepa27@gmail.com

Науковий керівник: *Корнієнко Валерій Олександрович* – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Antepa Daria – student of group 1B-22b, faculty of construction, civil and environmental engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: dashaantepa27@gmail.com

Supervisor: *Kornienko Valery* – Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: valkorney1958@gmail.com